

2011.03.09

Seimo kontrolierius : Romas Valentukevičius

Pažyma Nr. : Nr. 4D-2010/1-1272;1278;1284

PAŽYMA DĖL SKUNDŲ PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTERIJĄ

I. SKUNDO ESMĖ

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo Lietuvos Respublikos Seimo nario Vytenio Povilo Andriukaičio bei Kauno pilietinės bendruomenės centro „D“ ir Kauno miesto ... daugiabučio namo savininkų bendrijos, (toliau vadinami pareiškėjais) skundus dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro Arvydo Sekmoko 2010-10-25 įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių (toliau – Taisyklės), kurių dauguma nuostatų, pareiškėjų teigimu, neatitinka aukštesnės teisinės galios teisės aktų.

Pareiškėjai skunduose nurodė, kad Taisyklių atitinkami punktai (5, 8, 185–185.4, 233–235 ir kt.) prieštarauja Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui, Energetikos įstatymui, Šilumos ūkio įstatymui, Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymui ir kitiems teisės aktams bei kad šiuo norminiu teisės aktu pažeidžiamos šalies šilumos ir karšto vandens vartotojų teisės ir laisvės.

Pasak pareiškėjų, atitinkamos Taisyklių nuostatos riboja konkurenciją karšto vandens ruošimo ir tiekimo srityje, neleistinai riboja vartotojams įstatymais garantuotas teises ir laisves priimti jų poreikius atitinkančius, jiems naudingiausias sprendimus.

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1 punktu ir 20 straipsnio 1 dalimi, 2010-12-20 raštu Nr. 4D-2010/1-1272;1278;1284/3D-3305 kreipėsi į Lietuvos Respublikos energetikos ministrą A. Sekmoką (toliau vadinama Ministerija (ministras A. Sekmokas)), prašydamas pateikti išsamius ir teisės aktais pagrįstus atsakymus į konkrečius klausimus, pateikiant informaciją papunkčiui.

Ministerija (ministras A. Sekmokas) 2011-01-14 raštu Nr. (71-09)3-101 pateikė Seimo kontrolieriui „<...> paaiškinimus dėl Taisyklių teisinio reguliavimo dalyko ir jų priėmimo teisinių prielaidų“, tačiau nepateikė atsakymų į Seimo kontrolieriaus 2010-12-20 rašte Nr. 4D-2010/1-1272;1278;1284/3D-3305 „Dėl informacijos pateikimo“ užduotus konkrečius klausimus. Pabrėžtina, kad Seimo kontrolierius neprašė pateikti paaiškinimų dėl Taisyklių teisinio reguliavimo dalyko ir jų priėmimo teisinių prielaidų.

Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1 punktu ir 20 straipsnio 1 dalimi, 2011-01-21 raštu Nr. 4D-2010/1-1272;1278;1284/3D-100 pakartotinai kreipėsi į Ministeriją (ministras A. Sekmokas), reikalaudamas pateikti atsakymus į konkrečius klausimus, suformuluotus minėtame Seimo kontrolieriaus paklausime.

Ministerija (ministras A. Sekmokas) 2011-02-09 raštu Nr. (71-09)3-373 (kaip rengėjai nurodyti K. Žilėnas, I. Černiuk) pateikė Seimo kontrolieriui informaciją.

Pažymėtina ir tai, kad minėtame rašte taip pat buvo pateiktas Seimo kontrolieriaus veiklos vertinimas, kas, beje, nepriskirta Ministerijos (ministras A. Sekmokas) kompetencijai.

Ministerija (ministras A. Sekmokas) 2011-01-14 rašte Nr. (71-09) 3-101 (kaip rengėjas nurodytas K. Žilėnas) pateikė šią informaciją:

„1. Dėl naujos redakcijos Taisyklių priėmimo priežasčių ir aplinkybių

Naujos redakcijos Taisyklės teisės aktų nustatyta tvarka parengtos, suderintos ir priimtose, atsižvelgiant į aktualius Šilumos ūkio įstatymo pakeitimus (2009 m. sausio 12 d. Nr. XI-133, 2009 m. gegužės 12 d. Nr. XI-250, 2009 m. gruodžio 21 d. Nr. XI-592), siekiant Taisyklėse vartojamų sąvokų, reguliavimo dalyko ir teisės normų turinio atitikties įstatymų teisės normoms. Taisyklėmis siekiama aiškaus ir nuoseklaus šilumos ir karšto vandens tiekimo bei vartojimo teisinio reguliavimo, vadovaujantis Šilumos ūkio įstatyme nustatytais reikalavimais.

Vadovaujantis Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo 10 straipsnio nuostatomis, Taisyklėmis siekiama aiškaus šilumos tiekimo teisinių santykių reguliavimo, šilumos tiekėjo teisinio statuso bei šilumos vartotojų teisių ir pareigų nuoseklaus reglamentavimo. Taip pat siekiama įtvirtinti skaidrią ir aiškią karšto vandens apskaitos tvarką, sudaryti teises prielaidas efektyviai konkurencijai karšto vandens tiekimo srityje, atsižvelgiant į Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio reikalavimus, o taip pat aiškiai ir nuosekliai reglamentuoti karšto vandens tiekėjo teisinį statusą bei vartotojų apsirūpinimo karštu vandeniu būdo pasirinkimo procedūras.

Ankstesniosios redakcijos Taisyklėse buvo nepagrįstai nesureguliuota dalis šilumos tiekėjo, karšto vandens tiekėjo ir vartotojo teisinių santykių, kas sąlygojo teisinio reguliavimo neaiškumą ir neapibrėžtumą bei iš to kylančią šilumos ir karšto vandens vartotojų teisių ir teisėtų interesų pažeidimų riziką. Aiškus ir nuoseklus teisinių santykių dalyvių atsakomybės, teisių ir pareigų reguliavimas užtikrina vieningą teisės normų aiškinimą ir sudaro prielaidas sisteminių jų įgyvendinimui.

<...>. Naujos redakcijos Taisyklių projektą parengė Energetikos ministerijos Energijos išteklių, elektros ir šilumos skyrius. Parengtas Taisyklių projektas Energetikos ministerijos 2010 m. birželio 10 d. raštu Nr. (7.3-09)-3-1688 pateiktas derinti Teisingumo ministerijai, Aplinkos ministerijai, Ūkio ministerijai, Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai, Valstybinei energetikos inspekcijai, Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijai, Lietuvos vandens tiekėjų asociacijai, Nacionalinei dujų, elektros ir šilumos vartotojų gynimo lygai, Lietuvos nacionalinei vartotojų federacijai, Respublikiniams būsto ir valdymo priežiūros rūmams. Taip pat Taisyklių projektas buvo viešai skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinės sistemos teisės aktų projektų posistemėje (TAPIS).

2. Dėl karšto vandens tiekimo teisinių prielaidų

<...>.

Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 9, 10 ir 11 dalyse nurodytų sąvokų „karštas vanduo“, „karšto vandens tiekėjas“ ir „karšto vandens tiekimas“ apibrėžčių bei jų vartojimo įstatymo tekste konteksto sisteminė analizė, taip pat teisminė praktika leidžia konstatuoti, kad bet kokių būdu Šilumos ūkio įstatyme ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose nustatyta tvarka ir sąlygomis užtikrinant apsirūpinimą karštu vandeniu, daugiabučio gyvenamojo namo buitiniams karšto vandens vartotojams jų butuose yra tiekiamas galutinis produktas – karštas vanduo. Už šio produkto kokybinius ir kiekybinius parametrus, karšto vandens skaitiklių įrengimą bei kitus teisės aktų nustatytus įpareigojimus yra atsakingas karšto vandens tiekėjas.

Energetikos ministerijos nuomone, esminis skirtumas tarp atskirų apsirūpinimo karštu vandeniu būdų yra tas, kad 1-uoju būdu karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas, o 2-uoju būdu — bet kuris asmuo, teisėtai užsiimantis karšto vandens tiekimo veikla, t. y. karšto vandens tiekėjas.

Toks teisinio reglamentavimo režimas, atsiejantis šilumos tiekėjo ir karšto vandens tiekėjo teisinį statusą, skatina konkurenciją karšto vandens ruošimo ir tiekimo veiklose, kaip numatyta Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje, taip pat atitinka Paslaugų įstatymo, į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkeliančio 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje, ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 1507 „Dėl dujų, elektros ir šiluminės energijos, šalto bei karšto vandens apskaitos prietaisų įrengimo ir eksploatavimo“ nuostatas.

Tuo pačiu tokiu teisiniu reguliavimu yra užtikrinamas teisingumo ir sąžiningumo principų įgyvendinimas šilumos sektoriuje, didinant vartotojų pasitenkinimą gaunamomis karšto vandens tiekimo paslaugomis bei mažinant nepagrįstą atskirų paslaugų teikėjų dominavimą didelės koncentracijos arba natūralių monopolijų rinkoje.

3. Dėl šilumos tiekėjo ir karšto vandens tiekėjo teisinio statuso

Pažymėtina, jog Šilumos ūkio įstatymas skiria tris apsirūpinimo karštu vandeniu būdus: (i) centralizuotai paruošto karšto vandens pirkimą iš karšto vandens tiekėjo, (ii) šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimą iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimą iš geriamojo vandens tiekėjo, ir (iii) individualų karšto vandens ruošimą jo vartojimo vietoje naudojant kitus energijos šaltinius (dujas, elektrą, kietąjį kurą) geriamajam vandeniui pašildyti iki higienos normomis nustatytos temperatūros. Apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, kai šiluma perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo ir karštas vanduo ruošiamas daugiabučio namo šilumos punkte ar kitoje patalpoje (2-asis būdas), pagal savo teisinį pobūdį yra organizuotas karšto vandens tiekimas. Tai patvirtina ir Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnis, kuriame nustatyta, kad ruošiant karštą vandenį privalo būti karšto vandens tiekėjas, atsakingas už vartotojams patiekiamo karšto vandens kokybę, karšto vandens perdavimo tinklų techninę būklę, apskaitos prietaisų įrengimą ir jų techninę būklę.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. vasario 15 d. civilinės bylos Nr. 3K-3-119/2006 ir 2008 m. lapkričio 4 d. civilinės bylos Nr. 3K-3-530/2008 nutartyse yra pateikęs savo poziciją, kad kai geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo karštam vandeniui ruošti, o šiluma – iš šilumos tiekėjo, ir karštas vanduo ruošiamas šilumokaičiuose, tai karšto vandens tiekėju iki butuose įrengtų karšto vandens apskaitos skaitiklių yra šilumos tiekėjas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimai aiškiai atskiria geriamojo vandens tiekėjo ir karšto vandens tiekėjo, o kai jo nėra – šilumos tiekėjo pareigas.

<...>.

Atsižvelgiant į tai, Energetikos ministerijos nuomone, apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, kai šiluma perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo, negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“. Taip pat neturėtų būti klaidingai aiškinama, jog, pasirinkus 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, reikia samdyti papildomus tarpininkus, kurie vykdytų karšto vandens tiekėjo funkcijas. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog Taisyklėse vartojamos sąvokos „subjekto, užsiimančio karšto vandens tiekimo veikla“ reikšmė nesiskiria nuo karšto vandens tiekėjo sąvokos.

4. Dėl vartotojų teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimo

Vartotojų daugiabučiuose namuose teisę pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą arba karšto vandens tiekėją ir sudaryti su juo karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį numato Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnis. Šios įstatymų leidėjo numatytos vartotojo teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimo procedūrinės normos, vadovaujantis bendraisiais Šilumos ūkio įstatyme nustatytais kriterijais, reglamentuoja Taisyklės.

Taisyklių trečiosios dalies IV skyriaus nuostatos sudaro teisinės prielaidas skaidriai ir efektyviai įgyvendinti vartotojų teisę pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą. Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatoma tvarka, kuria vadovaujantis daugiabučių namų bendrijos priima jų kompetencijai priskirtus sprendimus, tarp jų ir dėl apsirūpinimo karšto vandens būdo, tačiau iki naujos redakcijos Taisyklių priėmimo jokiame teisės akte nebuvo reglamentuotas aiškus ir baigtinis veiksmų sąrašas, kuriuos turi atlikti vartotojai, pasirinkę apsirūpinimo karštu vandeniu būdą.

Tokia teisinio reguliavimo spraga sąlygojo situaciją, jog vartotojams nebuvo žinoma, kokius dokumentus jie privalo pateikti šilumos ir geriamojo vandens tiekėjams, kokie kiti veiksmai turi būti atlikti pasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, taip pat buvo sudarytos sąlygos atskirų vartotojų ar jų grupių atžvilgiu taikyti skirtingus, diskriminacinius reikalavimus, kas realiai apsunkintų praktinį teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į tai, vadovaudamasi įstatymų leidėjo jai suteikta teise patvirtinti šilumos tiekimo ir vartojimo taisykles, įgyvendinant Šilumos ūkio įstatymą, Energetikos ministerija nustatė aiškų ir baigtinį veiksmų sąrašą, kuriuos turi įgyvendinti vartotojai, pasirinkę apsirūpinimą karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu. Pabrėžtina, jog Taisyklėse nustatomos ne papildomos sąlygos vartotojams, kurie nusprendė apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu, kurias reikėtų įgyvendinti priimant administracinius ar technologinius sprendimus dėl apsirūpinimo karštu vandeniu, bet procedūriniai veiksmai, kuriuos reikalinga atlikti priėmus tokį sprendimą, išimtinai susiję su dokumentų esamam šilumos tiekėjui pateikimu ir sutartinių santykių tinkamu įforminimu. Tuo užtikrinamas teisinių santykių tarp vartotojų bei šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų teisinio reguliavimo aiškumas ir nuoseklumas, vartotojai yra informuoti apie jų teises ir pareigas, tiekėjai taiko vienodą praktiką visų vartotojų atžvilgiu.

Atkreipiame dėmesį į tai, jog įstatymą įgyvendinančio teisės akto tikslas yra būtent nustatyti įstatyminių teisės normų įgyvendinimo teisinės prielaidas, reglamentuoti procedūrinės teisės normas, detalizuoti įstatymu reglamentuojamų teisinių santykių reguliavimą. Kaip ne kartą savo praktikoje yra pažymėjęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, įstatymų normose nustatomos bendro pobūdžio taisyklės, įstatymų įgyvendinamuosiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (1994 m. sausio 19 d., 1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d. nutarimai). Tokią poziciją taip pat yra išdėstęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (2003 m. gegužės 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-04-191, 2010 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-981/2010, 2010 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-1509-10).

Atsižvelgiant į aukščiau aptartą teisminę praktiką ir įvertinus tai, jog Taisyklių trečiosios dalies IV skyriaus nuostatos nekonkuruoja su Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio normomis, bet jas detalizuoja, nustato jų įgyvendinimo tvarką, aptariamų Taisyklių nuostatų teisinio reguliavimo dalykas ir apimtis atitinka teisėkūros ir teisinio reguliavimo praktiką.

5. Dėl sutarčių su karšto vandens tiekėju sudarymo

Mažinant administracinę našlą karšto vandens vartotojams, taip pat šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų patiriamas sutarčių su vartotojais administravimo sąnaudas, Taisyklėse numatoma, jog sutartiniuose santykiuose su šilumos ir

geriamojo vandens tiekėjais vartotojams, pasirinkusiems 2-ąjį apsirūpinimo kraštu vandeniu būdą, atstovauja jų tinkamai įgaliotas asmuo.

Visų pirma, atkreiptinas dėmesys į tai, jog tokia Taisyklių nuostata nėra keičiama butų ir kitų patalpų savininkų dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo tvarka, reglamentuojama Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje. Kaip nurodyta Taisyklių 185 punkte, vartotojų sprendimas pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, o taip pat įgalioti asmenį (valdytoją ar kitą asmenį) atstovauti vartotojams santykiuose su karšto vandens tiekėju priimamas Civiliniame kodekse nustatyta tvarka ir sąlygomis, kurių nesilaikymas atitinkamą vartotojų sprendimą darytų negaliojantį.

Pažymėtina, jog vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu gali būti laikomas tik atitinkamą įgaliojimą vartotojų sprendimu gavęs asmuo – valdytojas ar kitas vartotojų pasirinktas asmuo. Kaip nurodyta Taisyklių 8 punkte, valdytoju yra laikoma daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrija, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotas asmuo arba kitas daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu ir sutartimi įgaliotas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, arba pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnį paskirtas bendrojo naudojimo objektų administratorius.

Atsižvelgiant į tai, jog visais atvejais vartotojams atstovaujančiu asmeniu yra paskiriamas vartotojų pasirinkimu arba įstatymų nustatyta tvarka įgaliotas asmuo, praktikoje daugeliu atveju juo tampa daugiabučių namų butų ir kitų patalpų savininkų bendrijų pirmininkai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog aptariamoms Taisyklių nuostatos jokia apimtimi nekeičia karšto vandens vartotojų pareigos atsiskaityti už jų butuose ar kitose patalpose gautą produktą –karštą vandenį. Vartotojai už suvartotą karštą vandenį atsiskaito pagal apskaitos prietaisų, esančių prie butų ar kitose patalpose, rodmenis, o vartotojams atstovaujantis asmuo pagal atitinkamų bendrųjų pastato apskaitos prietaisų rodmenis – su šilumos ir geriamojo vandens tiekėjais už namui patiektą šilumą bei geriamąjį vandenį. Šiuo tikslu, siekiant šilumos ir karšto vandens apskaitos skaidrumo ir efektyvumo, o taip pat siekiant užtikrinti kiekvieno vartotojo tikslų atsiskaitymą už jam suteiktas paslaugas ir gautą naudą, Taisyklėse detalizuojami reikalavimai apskaitos prietaisų įrengimui ir priežiūrai (Taisyklių antrosios dalies III skyrius ir trečiosios dalies III skyrius).

Atkreiptinas dėmesys, jog Taisyklės nenumato galimybės kitiems asmenims, ne karšto vandens tiekėjams, teikti vartotojams karštą vandenį. Todėl vartotojams atstovaujančio santykiuose su šilumos ir karšto vandens tiekėjais asmens, t. y. vartotojų įgaliojoto asmens, teisinis statusas neturėtų būti klaidingai prilyginamas karšto vandens tiekėjo teisiniam statusui.

6. Dėl tiekėjų prievolės informuoti šilumos ir karšto vandens vartotojus

Šilumos ūkio įstatymo 22 straipsnio I dalyje imperatyviai nurodoma, jog šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjai informuoja vartotojus apie teikiamas paslaugas, paslaugų teikimo sąlygas, paslaugų kainas, prijungimo prie sistemų kainas bei sąlygas ir numatomus sutarčių sąlygų pakeitimus. Siekiant vartotojų teisės į informaciją apie jiems teikiamas šilumos ir karšto vandens tiekimo paslaugas tinkamo įgyvendinimo, vartotojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos bei šilumos ir karšto vandens tiekėjų vykdomo vartotojų informavimo praktikos harmonizavimo, Taisyklėse, įgyvendinant aptariamą įstatymų leidėjo nustatytą tiekėjo pareigą, detalizuojama šilumos ir karšto vandens vartotojui pateikti privaloma informacija. Privaloma ir papildoma informacija, vartotojams teikiama kartu su mokėjimo už šilumą ir (ar) karštą vandenį pranešimu, nustatyta atitinkamai Taisyklių 6 priedo I ir II dalyse.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog Šilumos ūkio įstatymas nedetalizuoja kokia informacija ir koku būdu turi būti teikiama šilumos ir karšto vandens vartotojams, todėl, siekiant teisinio reguliavimo aiškumo ir apibrėžtumo, šios teisės normos turi būti reglamentuojamos įstatymą įgyvendinančiame teisės akte.

Energetikos įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nurodoma, jog energetikos įmonės savo veikimo teritorijoje Vyriausybės ar jos įgalios institucijos nustatyta tvarka ir mastu *inler alia* vartotojams teikia informaciją apie efektyvių energijos išteklių ir energijos vartojimą, energijos kainą bei energijos vartotojams teikiamas paslaugas. Taisyklių 6 priede nurodyta informacija, kurią šilumos ir karšto vandens tiekėjai privalo pateikti vartotojams yra neatsiejama nuo informacijos visumos, kuria vartotojas turi operuoti, siekiant pagrįstai įvertinti šilumos vaitojimo efektyvumą ir teikiamų šilumos ir (ar) karšto vandens tiekimo paslaugų kokybę.

Energetikos įmonių informacijos teikimą valstybinio reguliavimo tikslais, įskaitant licencijuojamą veiklą energetikos sektoriuje ir šios veiklos priežiūrą bei kontrolę, reglamentuoja Energetikos įmonių informacijos teikimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2009 m. liepos 20 d. nutarimu Nr. 03-104. Tuo tarpu, įvertinus Lietuvos Respublikos energetikos sektoriaus teisėkūros praktiką, tiekėjų teikiamos informacijos vartotojams procedūrinės nuostatas reglamentuoja energijos ar energijos išteklių tiekimo ir vartojimo teisinius santykius nustatantys teisės aktai, pavyzdžiui, Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklės, patvirtintos Energetikos ministro 2010 m.

vasario 11 d. įsakymu Nr. 1-38, Gamtinių dujų perdavimo, paskirstymo, laikymo ir tiekimo taisyklės, patvirtintos Ūkio ministro 2002 m. vasario 5 d. įsakymu Nr. 43. Šilumos sektoriuje atitinkamos nuostatos reglamentuojamos Taisyklėse.

Pažymėtina, jog bendruosius reikalavimus dėl paslaugų gavėjams privalomos pateikti informacijos nustato Paslaugų įstatymas. Taisyklių 6 priedo I punkte nurodyta informacija atitinka Paslaugų įstatymo 13 straipsnio I dalyje nurodytą informaciją. Be to, vartotojų teisė gauti teisingą ir visapusišką informaciją apie parduodamas prekes ir teikiamas paslaugas taip pat nustatoma Vartotojų teisių gynimo įstatymo 3 straipsnio I dalies 3 punkte.

Atsižvelgiant į aukščiau aptartas aplinkybes, galima konstatuoti, jog Energetikos ministerija, disponuodama Energetikos įstatyme nustatytais įgalinimais ir Vyriausybės pavesta kompetencija, įgyvendindama įstatymuose nustatytą šilumos ir karšto vandens tiekėjų teisę gauti su tiekėjų teikiamomis paslaugomis susijusią informaciją, tinkamai ir pagrįstai numatė šilumos ir karšto vandens tiekėjų pareigą teikti vartotojams privalomą informaciją.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Taisyklių 6 priedo I priede nurodyta informacija disponuoja atitinkamai visi šilumos ir karšto vandens tiekėjai, todėl tokios informacijos pateikimas rašytiniu ar elektroniniu būdu nesukuria tiekėjams papildomos reguliavimo naštos. Pabrėžtina, jog didžioji dauguma Lietuvos Respublikoje veikiančių šilumos ir karšto vandens tiekėjų sėkmingai įgyvendino Taisyklėse patikslintus reikalavimus dėl informacijos teikimo vartotojams.

Įvertinus aukščiau aptartas aplinkybes, Energetikos ministerijos nuomone, Taisyklės yra priimtos tinkamai įgyvendinant Civilinio kodekso, Energetikos įstatymo, Šilumos ūkio įstatymo ir kitų teisės norminių aktų reikalavimus, susijusius su šilumos ir karšto vandens tiekimo bei vartojimo teisiniais santykiais. Taisyklės užtikrina šių santykių teisinio reguliavimo aiškumą, nuoseklumą ir apibrėžtumą, detalizuoja teisinių santykių dalyvių teises ir pareigas bei atsakomybę. Taisyklės atitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros reikalavimus ir praktiką. Taisyklės parengtos, suderintos ir priimtos vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, Energetikos ministerijai disponuojant įstatymų leidėjo suteiktais įgalinimais ir Vyriausybės pavesta kompetencija. <...>“.

Ministerija (ministras A. Sekmokas) 2011-02-09 rašte Nr. (7.1-09) 3-373 (kaip rengėjas nurodytas K. Žilėnas, I. Černiuk) pateikė Seimo kontrolieriui šią informaciją:

Dėl Taisyklių 185–185.4 punktų.

„<...>. Vartotojų daugiabučiuose namuose teise pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą arba karšto vandens tiekėją ir sudaryti su juo karšto vandens pirkimo–pardavimo sutartį numato Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnis. Šios įstatymų leidėjo numatytos vartotojo teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimo procedūrinės normos, vadovaujantis bendraisiais Šilumos ūkio įstatyme nustatytais kriterijais, reglamentuoja Taisyklės.

Taisyklių trečiosios dalies IV skyriaus nuostatos sudaro teisinės prielaidas skaidriai ir efektyviai įgyvendinti vartotojų teisę pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą. Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje nustatoma tvarka, kuria vadovaujantis daugiabučių namų bendrijos priima jų kompetencijai priskirtus sprendinius, tarp jų ir dėl apsirūpinimo karšto vandens būdo, tačiau iki naujos redakcijos Taisyklių priėmimo jokiam teisės akte nebuvo reglamentuotas aiškus ir baigtinis veiksmų sąrašas, kuriuos turi atlikti vartotojai, pasirinkę apsirūpinimo karštu vandeniu būdą.

Tokia teisinio reguliavimo spraga sąlygojo situaciją, jog vartotojams nebuvo žinoma, kokius dokumentus jie privalo pateikti šilumos ir geriamojo vandens tiekėjams, kokie kiti veiksmai turi būti atlikti pasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, taip pat buvo sudarytos sąlygos atskirų vartotojų ar jų grupių atžvilgiu taikyti skirtingus, diskriminacinius reikalavimus, kas sudarytų galimybę tiekėjui piktnaudžiauti ir apsunkintų praktinį vartotojo teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdo įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į tai, vadovaudamasi įstatymų leidėjo jai suteikta teise patvirtinti šilumos tiekimo ir vartojimo taisykles, įgyvendinant Šilumos ūkio įstatymą, Energetikos ministerija Taisyklių 185 punkte nustatė aiškų ir baigtinį veiksmų sąrašą, kuriuos turi įgyvendinti vartotojai, pasirinkę apsirūpinimą karštu vandeniu 2-uju karšto vandens tiekimo būdu. Pabrėžtina, jog Taisyklėse nustatomos ne papildomos sąlygos vartotojams, kurie nusprendė apsirūpinti karštu vandeniu 2-uju karšto vandens tiekimo būdu, kurias reikėtų įgyvendinti priimant administracinius ar technologinius sprendimus dėl apsirūpinimo karštu vandeniu, bet procedūriniai veiksmai, kuriuos reikalinga atlikti priėmus toki sprendimą, išimtinai susiję su dokumentų esamam šilumos tiekėjui pateikimu ir sutartinių santykių tinkamu įforminimu. Tuo užtikrinamas teisinių santykių tarp vartotojų bei šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų teisinio reguliavimo aiškumas ir nuoseklumas, vartotojai yra informuoti apie jų teises ir pareigas, o tiekėjai privalo taikyti vienodą ir nediskriminacinę praktiką visų vartotojų atžvilgiu.“

Dėl Taisyklių 233-235 punktų.

„Taisyklių 233–235 punktuose išdėstytos normos nėra retroaktyvios ir galioja nuo Taisyklių įsigaliojimo dienos, t. y. nuo 2010 m. lapkričio 1 dienos. Jų priėmimo tikslas – užtikrinti, kad, įsigaliojus taisyklėms, būtų laikomasi procedūrinių reikalavimų, numatytų Taisyklių 185.1 ir 185.2 punktuose.

<...>. Taisyklėse nustatomos ne papildomos sąlygos vartotojams, kurie nusprendė apsirūpinti karštu vandeniu 2-uoju karšto vandens tiekimo būdu, kurias reikėtų įgyvendinti priimant administracinius ar technologinius sprendimus dėl apsirūpinimo karštu vandeniu, bet procedūriniai veiksmai, kuriuos reikalinga atlikti priėmus tokį sprendimą, išimtinai susiję su dokumentų esamam šilumos tiekėjui pateikimu ir sutartinių santykių tinkamu įforminimu. Tuo užtikrinamas teisinių santykių tarp vartotojų bei šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų teisinio reguliavimo aiškumas ir nuoseklumas, vartotojai yra informuoti apie jų teises ir pareigas, o tiekėjai privalo taikyti vienodą ir nediskriminacinę praktiką visų vartotojų atžvilgiu.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2006 m. vasario 15 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-119/2006 ir 2008 m. lapkričio 4 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-530/2008 nutartyse išaiškino, kad kai geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo karštam vandeniui ruošti, o šiluma – iš šilumos tiekėjo, ir karštas vanduo ruošiamas šilumokaičiuose, tai karšto vandens tiekėju iki butuose įrengtų karšto vandens apskaitos skaitiklių yra šilumos tiekėjas. Taigi precedentinė teismų praktika aiškiai atskiria geriamojo vandens tiekėjo ir karšto vandens tiekėjo, o kai jo nėra – šilumos tiekėjo pareigas, kurios yra visiškai suderintos su Taisyklių 235 punkto reikalavimais.“

Dėl daugiabučio namo šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio.

„<...>. Taisyklės nenumato, kad daugiabučio namo šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys privalo būti karšto vandens tiekėjo nuosavybė. Taisyklės iš viso nekalba apie daugiabučio namo šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio „valdymo teisę“. Jei šis klausimas yra susijęs su Taisyklių 5 punktu, tai jame numatyta, kad *Karšto vandens tiekimo veikla gali užsiimti asmenys (išskyrus tuos, kuriems tai daryti tiesiogiai neleista įstatymais), nuosavybės teise arba kitais teisėtais pagrindais valdantys pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį. Pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio įsigijimą ir (ar) valdymą iki įsigijimo reglamentuoja teisės aktai (Taisyklių 1 priedo 1, 3 punktai). Iki kol bus įgyta, nuosavybės teisė ar įgyvendintas kitoks teisėtas šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio valdymo būdas, karšto vandens tiekimo veikla vykdo tuo metu ja užsiimantis asmuo.* Taigi Taisyklės numato, kad karšto vandens tiekėjas turėtų būti teisėtu karšto vandens ruošimo įrenginio valdytoju, tačiau niekaip neapriboja tokio valdymo teisinių pagrindų.“

Dėl „tarpininko“ atsiradimo.

„<...>. Neturėtų būti klaidingai aiškinama, jog, pasirinkus 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, reikia samdyti papildomus tarpininkus, kurie vykdytų karšto vandens tiekėjo funkcijas. Taisyklėse vartojamos sąvokos „subjekto, užsiimančio karšto vandens tiekimo veikla“ reikšmė nesiskiria nuo karšto vandens tiekėjo sąvokos.

Apsirūpinimo karštu vandeniu būdas, kai šiluma perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo ir karštas vanduo ruošiamas daugiabučio namo šilumos punkte ar kitoje patalpoje (2-asis būdas), pagal savo teisinį pobūdį yra organizuotas karšto vandens tiekimas. Tai patvirtina ir Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnis, kuriame nustatyta, kad ruošiant karštą vandenį privalo būti karšto vandens tiekėjas, atsakingas už vartotojams patiekiamo karšto vandens kokybę, karšto vandens perdavimo tinklų techninę būklę, apskaitos prietaisų įrengimą ir jų techninę būklę.

Mažinant administracinę našta karšto vandens vartotojams, taip pat šilumos ir geriamojo vandens tiekėjų patiriamas sutarčių su vartotojais administravimo sąnaudas, Taisyklėse numatoma, jog sutartiniuose santykiuose su šilumos ir geriamojo vandens tiekėjais vartotojams, pasirinkusiems 2-ąjį apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, atstovauja jų tinkamai įgaliotas asmuo. Tokia Taisyklių nuostata nėra keičiama butų ir kitų patalpų savininkų dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo tvarka, reglamentuojama Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje. Kaip nurodyta Taisyklių 185 punkte, vartotojų sprendimas pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, o taip pat įgalioti asmenį (valdytoją ar kitą asmenį) atstovauti vartotojams santykiuose su karšto vandens tiekėju priimamas Civiliniame kodekse nustatyta tvarka ir sąlygomis.

Pažymėtina, jog vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu gali būti laikomas tik atitinkamą įgaliojimą vartotojų sprendimu gavęs asmuo — valdytojas ar kitas vartotojų pasirinktas asmuo. Kaip nurodyta Taisyklių 8 punkte, valdytoju yra laikoma daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrija, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotas asmuo arba kitas daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu ir sutartimi įgaliotas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, arba pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnį paskirtas bendrojo naudojimo objektų administratorius.

Todėl <...> Lietuvos miestų gyventojai toliau galės pirkti šilumą karštam vandeniui ruošti iš šilumos tiekėjo, o geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti iš geriamojo vandens tiekėjo, ir tam jiems nereiks jokių „tarpininkų“.

Taisyklių numatyti procedūriniai reikalavimai patiems vartotojams Civiliniame kodekse numatyta tvarka įgalioti asmenį atstovauti vartotojams santykiuose su karšto vandens tiekėju saugo vartotojus ir stiprina jų teisių apsaugą, nes toks asmuo, įstatymo numatyta tvarka gavęs vartotojų įgaliojimus, pagal įstatymą privalės veikti visų jų įgaliojusių vartotojų naudai ir interesais.“

Dėl vienos sąskaitos namui (įgaliotam atstovui).

„Taisyklių nuostatos jokia apimtimi nekeičia karšto vandens vartotojų pareigos atsiskaityti už jų butuose ar kitose patalpose gautą produktą – karštą vandenį. Vartotojai už suvartotą karštą vandenį atsiskaito pagal apskaitos prietaisų, esančių prie butuose ar kitose patalpose, rodmenis, o vartotojams atstovaujantis asmuo pagal atitinkamų bendrųjų pastato apskaitos prietaisų rodmenis — su šilumos ir geriamojo vandens tiekėjais už namui patiektą šilumą bei geriamąjį vandenį. <...>“.

Dėl vartotojus atstovaujančio asmens, kuris iš vienos pusės būtų vartotojų „įgaliotinis“ (teisės ir pareigos kyla vartotojams), tačiau iš kitos pusės (tuose pačiuose santykiuose) jis taptų karšto vandens (kaip kompleksinio produkto, o ne jo sudedamųjų dalių) „pardavėju / karšto vandens tiekėju“.

„Taisyklės nenumato, kad vartotojus atstovaujantis asmuo tiekų (pardavinėtų) karštą vandenį vartotojams. Todėl vartotojams atstovaujančio santykiuose su šilumos ir karšto vandens tiekėjais asmens (t. y. vartotojų įgalioto asmens) teisinis statusas neturėtų būti klaidingai prilyginamas karšto vandens tiekėjo teisiniam statusui.“

Dėl juridškai tinkama forma patvirtintų įgaliojimų asmeniui, galinčiam sudaryti sutartis su tiekėjais (Taisyklių 185.1.2 p.).

„<...>. Taisyklės nekeičia butų ir kitų patalpų savininkų dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimo tvarkos, reglamentuojamos Civilinio kodekso 4.85 straipsnyje. Kaip nurodyta Taisyklių 185 punkte, vartotojų sprendimas pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, o taip pat įgalioti asmenį (valdytoją ar kitą asmenį) atstovauti vartotojams santykiuose su karšto vandens tiekėju priimamas Civiliniame kodekse nustatyta tvarka ir sąlygomis, kurių nesilaikymas atitinkamą vartotojų sprendimą darytų negaliojantį.“

Pažymėtina, jog vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu gali būti laikomas tik atitinkamą įgaliojimą vartotojų sprendimu gavęs asmuo – valdytojas ar kitas vartotojų pasirinktas asmuo. Kaip nurodyta Taisyklių 8 punkte, valdytoju yra laikoma daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrija, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotas asmuo arba kitas daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu ir sutartimi įgaliotas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, arba pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnį paskirtas bendrojo naudojimo objektų administratorius.“

Dėl Taisyklių 8 punkte vartojamos sąvokos „pastato savininkas“.

„Energetikos ministerijos kompetencija rengti ir ministro įsakymu tvirtinti Taisyklės įtvirtinta Energetikos įstatymo 6 straipsnio 6 punkte. Atskirais aspektais ji detalizuojama Šilumos ūkio įstatymo 13 straipsnio 2 dalies, 15 straipsnio 4 dalies, 26 straipsnio 2 dalies ir 29 straipsnio 3 dalies nuostatomis. <...>.“

Taisyklių 8 punktas atitinka Įstatymų ir kitų teisės norminių aktų rengimo tvarkos įstatymo 10 straipsnio reikalavimus.

Sąvoka „pastato savininkas“ yra apibrėžta Taisyklėse ir vartojama Taisyklėse šiai sąvokai suteikta specialia prasme.

Tiek nuomotojas, tiek panaudos gavėjas turi teisę disponuoti sutarties dalyku, jeigu tokia teisė kyla iš sutarties ar įstatymo. Pavyzdžiui, Civilinio kodekso 6.490 straipsnis reglamentuoja vieną iš tokių disponavimo sutarties dalyku atvejų – subnuomą.“

Dėl Taisyklių 45 punkto.

„<...>. Taisyklės nenumato, kad kiekviename šilumos punkte turi būti įrengta papildoma elektros apskaita. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – Komisija) 2002 m. gegužės 30 d. priėmė protokolinį sprendimą Nr. 22 „Dėl šilumos tiekimo įrenginių suvartotų elektros energijos daugiabučiame name sąnaudų priskyrimo bendrosioms reikmėms ir apmokėjimo už jas“. Šio sprendimo 1.1 punktas nustatė, kad individualių šilumos punktų, įrengtų atskiruose daugiabučiuose namuose, elektros energijos sąnaudos į centralizuotai tiekiamos šilumos kainą neįtraukiamos, o 1.2 punktas nustatė, kad šias elektros sąnaudas rekomenduojama priskirti bendrosioms namo elektros sąnaudoms ir jas sumokėti turi gyventojai bei pastate esantys juridiniai asmenys proporcingai jiems nuosavybės teise priklausančiam naudingajam plotui. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Šilumos ūkio įstatymo pakeitimo įstatymą (Žin., 2007, Nr. 130-5259), iki tol galiojęs teisinis reglamentavimas pasikeitė. Minėto įstatymo 32 straipsnio 3 dalyje atsirado nauja

nuostata, kad „Šilumos kainos, atsižvelgiant į patiriamas sąnaudas, gali būti diferencijuojamos pagal šilumos tiekimo sistemas, vartotojų grupes, šilumos pirkimo-pardavimo vietą, šilumos punktų nuosavybę <...>.“

Komisija 2009 m. gruodžio 18 d. protokoliniu nutarimu Nr. O2-51 pripažino 2002 m. gegužės 30 d. protokolini nutarimą „Dėl šilumos tiekimo įrenginių suvartotų elektros energijos daugiabučiame name sąnaudų priskyrimo bendrosioms reikmėms ir apmokėjimo už jas“ netekusiu galios.

Daugiabučio namo individualus šilumos punktas nuosavybės teise gali priklausyti šilumos tiekėjui (pagal Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnio 37 dalyje pateiktą sąvokos išaiškinimą, šilumos punktas apibūdinamas kaip *prie šilumos įvado prijungtas šilumos perdavimo tinklo įrenginys, su šilumnešiu gaunamą šilumą transformuojantis pristatymui į pastato šildymo prietaisus*) arba daugiabučio namo bendraturčiams (pagal Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo (Žin., 1995, Nr. 20-449; 2000, Nr. 56-1639) 2 straipsnio 5 dalyje pateiktą sąvoką išaiškinimą *šilumos mazgai, karšto vandens ruošimo įrenginiai, priskiriami bendrojo naudojimo objektams, t. y. bendroji dalinė daugiabučio namo savininkų nuosavybė*).

Komisija 2009 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. O3-96 patvirtino Šilumos kainų nustatymo metodiką (Žin., 2009, Nr. 92-3959), kurioje numatytas šilumos kainų diferencijavimas pagal šilumos punkto nuosavybę. Taigi tuo atveju, kai individualus šilumos punktas priklauso šilumos tiekėjui, jame *patiriamos elektros sąnaudos turėtų būti įtraukiamos į šilumos kainą*. Kitu atveju, kai individualūs šilumos punktai priklauso daugiabučio namo bendrasavininkams, *elektros sąnaudos priskiriamos bendrosioms daugiabučio namo elektros energijos sąnaudoms* ir apskaitomos bei skirstomos, vadovaujantis Vyriausybės 2001 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 603 patvirtintų Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatų (Žin., 2001, Nr. 45-1584; 2002, Nr. 54-2123) nustatyta tvarka.

Diferencijavus šilumos kainas pagal šilumos punktų nuosavybę, vartotojų mokėjimai už elektros energiją transformuosis, tačiau jų lygis iš esmės nesikeis. Viena vartotojų grupė, kuri šilumą ir karštą vandenį gauna iš daugiabučio namo bendraturčiams priklausančio šilumos punkto, už visas elektros sąnaudas, suvartotas bendrojo naudojimo patalpose ir šilumos punkte, mokės proporcingai savo daliai bendrojoje nuosavybėje. Kita vartotojų grupė, kuri šilumą ir karštą vandenį gauna iš tiekėjui priklausančių individualių šilumos punktų, už elektros sąnaudų dalį, suvartotą bendrojo naudojimo patalpose, ir toliau mokės proporcingai savo daliai bendrojoje nuosavybėje, o už elektros energijos dalį, suvartotą šilumos tiekėjams priklausančiuose šilumos punktuose, mokės atsiskaitydami už šilumą, kai šios sąnaudos bus įtrauktos į šilumos kainą, kuri dėl minėtos aplinkybės gali padidėti.

Todėl individualių šilumos punktų, priklausančių šilumos tiekėjams, elektros sąnaudos į šilumos kainą gali būti įtraukiamos tada, kai jos yra apskaitomos. Jei apskaitos nėra – minėtos elektros sąnaudos priskiriamos bendrosioms reikmėms, už kurias vartotojai moka proporcingai jiems nuosavybės teise priklausančiam naudingajam plotui.“

Dėl Taisyklių 129.17 ir 141.10 punktų.

„<...>. Energetikos įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje numatyta, jog energetikos įmonės savo veikimo teritorijoje Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka ir mastu vartotojams teikia informaciją apie efektyvų energijos išteklių ir energijos vartojimą, energijos kainą bei energijos vartotojams teikiamas paslaugas. Šilumos ūkio įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje imperatyviai nurodoma, jog šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjai informuoja vartotojus apie teikiamas paslaugas, paslaugų teikimo sąlygas, paslaugų kainas, prijungimo prie sistemų kainas bei sąlygas ir numatomus sutarčių sąlygų pakeitimus. Be to, šio įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad *karšto vandens temperatūra, slėgis ir higienos rodikliai turi atitikti teisės aktų nustatytus reikalavimus*. Todėl, detalizuodamas šias šilumos tiekėjo pareigas ir siekiant užtikrinti veiksmingą vartotojų teisių apsaugą (pirmiausia, kad būtų teikiama norminių aktų ir atitinkamų sutarčių reikalavimus atitinkanti šiluma ir (ar) karštas vanduo, o vartotojai nebūtų klaidinami bei verčiami mokėti už netinkamos kokybės produktą), Taisyklių 129.17 punktas numato, kad *šilumos punktu priklausančių šilumos tiekėjui ir vartotojams ar valdytojui pageidaujant ne rečiau kaip kartą per savaitę pateikti valdytojui ar pastato šilumos ir (ar) karšto vandens sistemos prižiūrėtojui ar vartotojo teisėtam atstovui įvadinio šilumos apskaitos prietaiso ir (ar) kitais šilumnešio parametru registracijos prietaisais fiksuotus techninius parametrus (pratekėjusio šilumnešio debitas, paduodamo ir grįžtamo vandens temperatūros, slėgiai), kurie tiesiogiai paveikia šilumos suvartojimą, už laikotarpį ne ilgesnį kaip 1 savaitę, pateikiant kiekvienos valandos duomenis. Savo ruožtu, Taisyklių 141.10 punktas numato, jog šilumos punktu priklausančių šilumos tiekėjui, iš jo, vartotojui ar valdytojui pageidaujant, ne rečiau kaip kartą per savaitę iš šilumos tiekėjo gauti įvadinio šilumos apskaitos prietaiso ir (ar) kitais šilumnešio parametru registracijos prietaisais fiksuotus techninius parametrus (pratekėjusio šilumnešio debitas, paduodamo ir grįžtamo vandens temperatūros, slėgiai), kurie tiesiogiai paveikia šilumos suvartojimą, už laikotarpį ne ilgesnį kaip 1 savaitę, pateikiant kiekvienos valandos duomenis. Šių nuostatų įgyvendinimo būdų Taisyklės nereglamentuoja; ši vartotojus ginanti šilumos tiekėjui nustatyta pareiga (taikoma tik vartotojo ar valdytojo iniciatyva ir tais atvejais, kai šilumos punktas priklauso tiekėjui), šilumos kainos nedidina, o padės realiai įgyvendinti Civilinio kodekso 6.386 straipsnį ir šilumos įstatymo 28 straipsnio 4 dalį, kurio numatyta, kad *šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjas įstatymų nustatyta tvarka privalo atlyginti dėl nekokybiškos šilumos ir (ar) karšto vandens buitiniam šilumos vartotojui atsiradusią žalą*.“*

Dėl Taisyklių 191 punkto, galimai prieštaraujančio Šilumos ūkio įstatymo 32 straipsnio 1 dalies imperatyviai nuostatai: „Šilumos vartotojas moka už suvartotą šilumos energiją pagal šio straipsnio 5, 6 ir 7 dalyse nurodyta tvarka nustatytą vienanarę arba dvinarę kainą pasirinktinai“.

„<...>. Energetikos ministerijos kompetencija rengti ir ministro įsakymu tvirtinti Taisyklės įtvirtinta Energetikos įstatymo 6 straipsnio 6 punkte. Atskirais aspektais ji detalizuojama Šilumos ūkio įstatymo 13 straipsnio 2 dalies, 15 straipsnio 4 dalies, 26 straipsnio 2 dalies ir 29 straipsnio 3 dalies nuostatomis. <...>.

Taisyklių 191 punktas reglamentuoja atvejį, kai vartotojų pasirinkimu pakeičiama pastato karšto vandens ruošimo schema į kombinuotą, todėl vartotojai už šilumos tinklu jiems tiekiamą šilumos energiją privalo atsiskaityti pagal dvinarę šilumos kainą. Taigi šis taisyklių punktas neprieštaruja Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo 31 straipsnio 1 daliai.“

Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 1 bei 6 punktais ir 20 straipsnio 1 dalimi, 2010-12-20 raštu Nr. 4D-2010/1-1272;1278;1284/3D-3306 kreipėsi į Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos (toliau – Tarnyba) direktorių Feliksą Petrauską, prašydamas pagal Tarnybos kompetenciją pateikti išsamią ir teisės aktais pagrįstą informaciją, ar naujos redakcijos Taisyklėse išdėstytos teisės normos pažeidžia šilumos ir karšto vandens vartotojų teises ir laisves.

Tarnybos direktorius F. Petrauskas 2011-01-20 raštu Nr. 4-458 pateikė Seimo kontrolieriui prašoma informacija, paaiškinimus bei pridėjo dokumentus, iš ko nustatyta, kad:

- „1. Tarnyba 2010-06-11 per Seimo teisės aktų informacinę sistemą (TAIS) gavo pranešimą dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymo „Dėl šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių patvirtinimo“ projekto derinimo;
2. Tarnyba, vadovaudamasi Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 str. 1 d. 4 p., pagal kompetenciją išnagrinėjusi Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių projektą, 2010-06-21 raštu Nr. 4-5235 pateikė Energetikos ministerijai pastabas ir pasiūlymus, tačiau pastebėtina, kad į didžiąją dalį teiktų pastabų energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. 1-297 patvirtintose Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse nėra atsižvelgta;
3. Tarnybos 2010-06-21 rašte Nr. 4-5235, pateikdama pastabas ir pasiūlymus dėl apsirūpinimo karštu vandeniu būdo, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, reglamentavimo Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių projekte, pažymėjo, kad projekte nurodyto administratoriaus (patvirtintose Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse – valdytojas), t. y. daugiabučio namo savininkų bendrijos, bendrosios nuosavybės administratorius ar jungtinės veiklos sutarties dalyvių įgalioto asmens veiklos tikslas pagal šių asmenų veiklą reglamentuojančius teisės aktus yra bendrojo naudojimo objektų valdymas ir priežiūra. Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatyme (Žin., 2000, Nr. 56-1639) nustatyta, kad daugiabučio namo savininkų bendrija yra ne pelno organizacija, įgyvendinanti šio namo patalpų savininkų bendrąsias teises, pareigas ir interesus, susijusius su namo bendrojo naudojimo objektų ir įstatymu nustatyta tvarka namui priskirto žemės sklypo valdymu, naudojimu, priežiūra ir tvarkymu. Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administratoriaus pareigos ir funkcijos nustatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 603 patvirtintuose Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdiniuose nuostatuose (Žin., 2001, Nr. 45-1584; 2010, Nr. 31-1424), kurių 4 punkte nurodyta, kad pagrindinis administratoriaus uždavinys – įgyvendinti LR įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus privalomuosius reikalavimus, susijusius su daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų ir namui priskirto žemės sklypo naudojimu ir priežiūra. Administratoriaus pareigos, įgyvendinant Šilumos ūkio įstatyme nustatytas šilumos vartotojų daugiabučiame name teises ir pareigas, nustatytos minėtų nuostatų 12 p., tačiau nei 12 p., nei kituose nuostatų punktuose nenumatyta, kad administratorius daugiabučio namo vartotojų vardu turi pirkti iš šilumos ar kito energijos tiekėjo energiją, ruošti karštą vandenį, jį parduoti butų ir kitų patalpų savininkams ir pan.;
4. Tarnyba, atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, pateikė pastabą, kad nėra teisinio pagrindo Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių projekte nustatyti, kad daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų įsteigta bendrija, sudarytos jungtinės veiklos sutarties įgaliotas atstovas arba bendrosios nuosavybės administratorius vykdo karšto vandens tiekėjo funkcijas arba vartotojų vardu sudaro energijos pirkimo–pardavimo sutartis su energijos tiekėjais. Buvo pasiūlyta pakeisti projekto punktus, kuriuose valdytojui priskiriamos karšto vandens tiekėjo funkcijos arba tarpininko tarp energijos tiekėjų ir vartotojų funkcijos;
5. Patvirtintose Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse į pirmiau minėtą pasiūlymą neatsižvelgta. Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 155.4 p. numato, kad valdytojas vartotojų vardu gali sudaryti karšto vandens vartojimo pirkimo–pardavimo sutartį su karšto vandens tiekėju; 185.2.1 ir 185.2.2 p. nustatyta, kad, vartotojams pasirinkus antrąjį aprūpinimo karštu vandeniu būdą, valdytojas vartotojų vardu pasirašo geriamojo vandens pirkimo–pardavimo sutartį bei šilumos pirkimo–pardavimo sutartį;

6. Tarnyba 2010-06-21 rašte Nr. 4-5235 taip pat atkreipė dėmesį, kad Lietuvos Aukščiausias Teismas (toliau – LAT) 2003 m. gegužės 12 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003 sukūrė teisinį precedentą, kuriuo pažymėjo, kad, vartojimo sutarčių sąlygos, kad vanduo tiekiamas ne iki gyventojų butų, o tik iki eksploatacijos ribų, yra nesąžiningos vartotojų, t. y. butų savininkų, atžvilgiu (Civilinio kodekso 6.188 str.). Galutinis vandens tiekimo taškas turi būti konkretus butas. Sutartyse vartojama sąvoka „eksploatacijos riba“ šiuo atveju reiškia ne galutinio tiekimo tašką, bet tiekimo tinklų nuosavybės teisės ir tinklų priežiūros atribojimą, t. y. kiekviena sutarties šalis yra atsakinga už jai nuosavybės teise priklausančių vandens tiekimo tinklų eksploatavimą ir priežiūrą. Vandens, kaip prekės, perdavimo prasme, tiekėjas yra atsakingas, kad perkamas vanduo pakliūtų pirkėjui nepriklausomai nuo to, kieno – pardavėjo ar pirkėjo – tinklais jis yra perduodamas. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į pirkimo–pardavimo sutarties esmę – pagal pirkimo–pardavimo sutartį pardavėjas privalo perduoti prekę pirkėjui (Civilinio kodekso 6.305 ir 6.383 str.);

7. Tarnyba pirmiau minėtame rašte Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai pateikė nuomonę, kad ***vartotojams daugiabučiuose namuose, pasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, minėtų energijos rūšių tiekėjai vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis turi sudaryti su butų ir kitų patalpų savininkais***. Vadovaujantis Civilinio kodekso 6.383 str. 1 d., pagal energijos pirkimo–pardavimo sutartį energijos tiekimo įmonė įsipareigoja patiekti abonentui (vartotojui) per prijungtą energijos tiekimo tinklą sutartyje numatytos rūšies energijos kiekį, o abonentas (vartotojas) įsipareigoja už patiektą energiją sumokėti ir laikytis sutartyje numatyto jos vartojimo režimo, užtikrinti jam priklausančių energijos tiekimo tinklų eksploatavimą saugumą bei naudojamų prietaisų ir įrenginių tvarkingumą. Vadinasi, energijos pirkimo–pardavimo sutarties šalys turi būti vartotojas ir energijos tiekimo įmonė;

8. Tarnyba taip pat pažymėjo, kad, pagal Šilumos ūkio įstatymo 15 str., šilumos punkto priklausomybė neturi jokios ribojančios įtakos minėtame įstatymo straipsnyje įtvirtintai vartotojų daugiabučiame name teisei pasirinkti apsirūpinimo būdą, kad Šilumos ūkio įstatyme numatyta, kad karšto vandens tiekimą vykdo karšto vandens tiekėjas, todėl neišku, koks kitas asmuo gali būti laikomas „teisėtai užsiimančiu karšto vandens tiekimo veikla“, ir pasiūlė tikslinti atitinkamus Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių projekto punktus;

9. Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 145 ir 185 punktų nuostatos dėl geriamojo vandens ir šilumos vartojimo pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo vartotojams pasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, yra nesuderintos tarpusavyje. Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių 145 p. numatyta, kad, jei vartotojai pasirenka apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, kai geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, o šiluma – iš šilumos tiekėjo, tiekėjo ir vartotojo sutartiniai santykiai reguliuojami vartotojų sutartimis su atitinkamais tiekėjais arba sutartimi su subjektu, užsiimančiu karšto vandens tiekimo šio namo patalpų savininkams veikla. Tuo tarpu 185.2.1 ir 185.2.2 p. numatyta, kad vartotojams pasirinkus apsirūpinimo karštu vandeniu būdą, kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo perkamas iš geriamojo vandens tiekėjo, geriamojo vandens ir šilumos vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis gali sudaryti tik vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo;

10. Tarnybos nuomone, tai, kad Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėse yra tarpusavyje nesuderintų nuostatų arba tam tikros taisyklių nuostatos galimai neatitinka Civilinio kodekso, Šilumos ūkio įstatymo ar kitų aukštesnės galios teisės aktų, sprendžiant tarp vartotojų ir šilumos ir (ar) karšto vandens tiekėjų kilusius ginčus, turi būti vadovujamasi ne Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklėmis, o Civiliniu kodeksu, Šilumos ūkio įstatymu, Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymu, kitais aukštesnės galios teisės aktais ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 30 str. (2001 m. gegužės 19 d. redakcija), 32 str. 4 d. (2005 m. gegužės 19 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pažymėjo, kad „Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad visi teisėkūros subjektai turi paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, [...] Vyriausybės nutarimai, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiai teisės aktai negali pakeisti arba iškreipti įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo“.

Pateikiant Seimo kontrolieriaus išvadas tikslinga nustatvti, ar iš tiesu, kaip teigia savo raštuose Ministerijia (ministras A. Sekmokas):

- kai šiluma karštam vandeniui ruošti perkama iš šilumos tiekėjo, o geriamasis vanduo karštam vandeniui ruošti – iš geriamojo vandens tiekėjo (2-asis būdas), negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“;

- Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnyje nustatyta, kad ruošiant karštą vandenį privalo būti karšto vandens tiekėjas, atsakingas už vartotojams patiekiamo karšto vandens kokybę, karšto vandens perdavimo tinklų techninę būklę, apskaitos prietaisų įrengimą ir jų techninę būklę;

- esminis skirtumas tarp atskirų apsirūpinimo karštu vandeniu būdų yra tas, kad 1-uoju būdu karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas, o 2-uoju būdu — bet kuris asmuo, teisėtai užsiimantis karšto vandens tiekimo veikla, t. y. karšto vandens tiekėjas;

- Taisyklių 185–185.4 punktuose, vadovaujantis bendraisiais Šilumos ūkio įstatyme nustatytais kriterijais, reglamentuojamos minėto įstatymo 15 straipsnyje numatytos vartotojo teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimo procedūrinės normos; ir nenustačius šių „procedūrinių normų“ realiai būtų apskunkintas praktinis teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdo įgyvendinimas;

- Taisyklės nenumato, kad vartotojams atstovaujantis asmuo tiektų karštą vandenį vartotojams. Vartotojų įgalioto asmens teisinis statusas klaidingai prilyginamas karšto vandens tiekėjo statusui;

- Taisyklės nenumato, kad daugiabučio namo šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys privalo būti karšto vandens tiekėjo nuosavybė ar kitais teisėtais pagrindais būti jo valdomas.

Įstatymų leidėjas, priimdamas Šilumos ūkio įstatymą, turėjo tokius tikslus kaip: ginti šilumos vartotojų teises ir teisėtus interesus bei šilumos ūkyje įteisinti pagrįstą konkurenciją.

Pirmiau minėtais tikslais buvo įtvirtintas atitinkamas teisinis reguliavimas. Jei atsižvelgdami į šiuos tikslus vertinsime Šilumos ūkio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 1 sakinį bei 2 straipsnio 2 dalį pastebėsime, kad yra aiškiai suformuluoti ir atskirti trys apsirūpinimo karštu vandeniu būdai 1) centralizuotai paruošto karšto vandens pirkimas iš karšto vandens tiekėjo; 2) šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimas iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimas iš geriamojo vandens tiekėjo; 3) individualus karšto vandens ruošimas jo vartojimo vietoje, naudojant kitus energijos šaltinius (dujas, elektrą, kietąjį kurą) geriamajam vandeniui pašildyti iki higienos normomis nustatytos temperatūros.

Centralizuotai paruošto karšto vandens pirkimas iš karšto vandens tiekėjo (1-asis būdas) – tai kai karštas vanduo yra perkamas kaip kompleksinis produktas iš karšto vandens tiekėjo, tai yra asmens, tiekiančio karštą vandenį vartotojams pagal pirkimo–pardavimo sutartis. Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisija nustato karšto vandens tiekėjams karšto vandens, kaip kompleksinio produkto, kainas.

Šilumos karštam vandeniui ruošti pirkimas iš šilumos tiekėjo, o geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimas iš geriamojo vandens tiekėjo (2-asis būdas) – tai, kai karštu vandeniu apsirūpinama perkant ne karštą vandenį, kaip kompleksinį produktą (1-asis būdas) tokiam produktui nustatytais kainomis, tačiau perkant dvi atskiras sudėtines karšto vandens dalis – geriamąjį vandenį ir šilumą jo pašildymui iš abiejų šių produktų tiekėjų atskirai.

Įstatymų leidėjas imperatyviomis įstatymo normomis nustatė, kad:

- apsirūpinant karštu vandeniu 1-uoju būdu – vartotojai karštą vandenį perka iš karšto vandens tiekėjo. Vartotojai taip pat turi galimybę pasirinkti karšto vandens tiekėją, kuriuo gali būti tiek šilumos tiekėjas, tiek bet kuris kitas asmuo, tiekiantis karštą vandenį vartotojams pagal pirkimo–pardavimo sutartis, ir kuriam, jo paties kreipimusi, Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija nustato karšto vandens kainas;

- apsirūpinant karštu vandeniu 2-uoju būdu – vartotojai perka ne karštą vandenį iš karšto vandens tiekėjo, o šilumą karštam vandeniui ruošti iš šilumos tiekėjo ir geriamąjį vandenį karštam vandeniui ruošti iš geriamojo vandens tiekėjo.

Atsižvelgiant į tai, kas pirmiau išdėstyta, darytina išvada, kad apsirūpinant karštu vandeniu 2-uoju būdu, karšto vandens tiekėjo, tai yra asmens, tiekiančio karštą vandenį vartotojams pagal pirkimo–pardavimo sutartis, įstatymų leidėjas nenumatė.

Tuo tarpu Ministerija (ministras A. Sekmokas), Seimo kontrolieriui teigė, kad „*apsirūpinimas karštu vandeniu 2-uoju būdu negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“; „esminis skirtumas tarp atskirų apsirūpinimo karštu vandeniu būdų yra tas, kad 1-uoju būdu karšto vandens tiekėjas yra šilumos tiekėjas, o 2-uoju būdu — bet kuris asmuo, teisėtai užsiimantis karšto vandens tiekimo veikla, t. y. karšto vandens tiekėjas“; „Šilumos ūkio įstatymo 28 straipsnyje nustatyta, kad ruošiant karštą vandenį privalo būti karšto vandens tiekėjas“*, **iškreipė Šilumos ūkio įstatymo imperatyvių normų turinį bei įstatymų leidėjo tikslus.**

Pažymėtina, jog Ministerija (ministras A. Sekmokas), užimdama priešingą įstatymo leidėjui poziciją, kad „*apsirūpinimas karštu vandeniu 2-uoju būdu negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“*“, parengė ir energetikos ministras 2010-10-25 įsakymu Nr. 1-297 patvirtino Šilumos tiekimo ir vartojimo taisykles, kurios įsigaliojo nuo 2010-11-01.

Seimo kontrolieriaus nuomone, dauguma minėtų Taisyklių nuostatų, aptariamų toliau pažymoje, yra nesuderintos tarpusavyje, iškreipia, pakeičia Šilumos ūkio įstatymo bei kitų įstatymų, tarp jų ir Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-23 nutarimu Nr. 603 patvirtintų Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatų imperatyvių nuostatų turinį, įstatymų leidėjo tikslus bei negina šilumos vartotojų teisių ir teisėtų interesų.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1994-01-19 nutarime yra pasisakęs: „Įstatymas yra Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Seimo statuto nustatyta tvarka išleistas pirminis teisinis aktas, išreiškiantis įstatymo leidėjo valią ir turintis aukščiausiąją teisinę galią. <...> Visi kiti teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais ir negali jiems prieštarauti, t. y. turi būti poįstatyminiai. Poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka kompetentingo organo priimtas teisės aktas. <...>. Juo realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios savo galia konkuruotų su įstatymo normomis.“

Taisyklių 3 punkte sakoma, kad Taisyklės parengtos vadovaujantis Šilumos ūkio įstatymu. Tačiau analizuojant Taisyklių, pavyzdžiui, 184–185.4 punktų nuostatas, pastebėtina, kad vietoj Šilumos ūkio įstatyme vartojamos sąvokos „apsirūpinimas karštu vandeniu būdas“ atsiranda „karšto vandens tiekimo būdas“, be to, tarp Taisyklėse vartojamų sąvokų nėra šio teiginio apibrėžimo.

Seimo kontrolierius kritiškai vertina Taisyklių 185.1.2, 185.2.1, 185.2.2, 185.3.1, 185.3.2 punktuose išdėstytas nuostatas. Neaišku kuo remiantis vartotojams, pasirinkusiems apsirūpinimo karštu vandeniu 2-ąjį būdą, atsiranda apribojimas patiems sudaryti sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais, nors iki šių Taisyklių įsigaliojimo vartotojai patys galėdavo sudaryti sutartis tiek su šilumos, tiek su geriamojo vandens tiekėjais. Pažymėtina, kad vienas iš pareiškėjų – Kauno pilietinės bendruomenės centras „D“ yra pateikęs Seimo kontrolieriui 1995 metais su šilumos tiekėju sudarytas vartotojų sutartis, kuriose nurodyta: „Mokėtojas atsiskaito už suvartotą šilumos energiją šildymui bei mokėtojas atsiskaito už sunaudotą šilumos energiją karštam vandeniui“, taip pat vartotojų su vandens tiekėju 1995 m. sudarytas sutartis.

Pirmiau minėto apribojimo, tai yra apribojimo vartotojams patiems sudaryti sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais atskirai, nėra Šilumos ūkio įstatyme, todėl šio apribojimo įvedimas įstatymo įgyvendinamuoju teisės aktu, Seimo kontrolieriaus nuomone, yra negalimas, ydingas, taip yra pažeidžiamos vartotojų teisės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Taisyklėse atsirandantis neteisėtas apribojimas vartotojams patiems sudaryti sutartis su šilumos bei vandens tiekėjais suponuoja asmens, galinčio vartotojų vardu sudaryti sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais, atsiradimą. Taigi, atsiranda „vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo (valdytojas ar kt.)“.

Taisyklių 8 punkte apibrėžta sąvoka „Valdytojas – daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrija, jungtinės veiklos sutartimi įgaliotas asmuo arba kitas daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų sprendimu ir sutartimi įgaliotas asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas, arba pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnį paskirtas bendrojo naudojimo objektų administratorius.“

Kas tai yra „<...> ar kt.“, Taisyklėse nenurodyta, todėl manytina, kad tai bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, teisėtai atstovaujantis vartotojams.

Šis vartotojams teisėtai atstovaujantis asmuo (*valdytojas ar kt.*), vadovaujantis Taisyklių 185.1.2, 185.2.1, 185.2.2, 185.3.2 punktais, turėtų pareigą vartotojų vardu sudaryti sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais bei sudaryti atitinkamas sutartis su šilumos tiekėju dėl pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio, jeigu jis priklauso šilumos tiekėjui, įsigijimo nuosavybėn ar valdymo teisės.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-23 nutarimu Nr. 603 patvirtintų Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatų (toliau – Nuostatai) 4 punkte nurodyta, kad pagrindinis administratoriaus uždavinys – įgyvendinti LR įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus privalomuosius reikalavimus, susijusius su daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektu, taip pat Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka namui priskirto žemės sklypo naudojimui ir priežiūrai.

Nuostatų 5.6 punkte numatyta, kad, patalpų savininkams šių Nuostatų 12 punkte nustatyta tvarka pasirinkus namo šildymo ir karšto vandens sistemos priežiūrėtoją (eksploatuotoją), pasirašo su juo sutartį dėl šildymo ir karšto vandens sistemos priežiūros ir kontroliuoja šios sutarties vykdymą.

Nuostatų 6.4 punkte nurodyta, kad administratorius turi teisę sudaryti sutartis su namo bendrojo naudojimo objektų techninės priežiūros ir komunalinių paslaugų teikėjais, taip pat kitas sutartis, susijusias su namo bendrojo naudojimo objektų administravimu.

Nuostatų 12 punkte numatyta, kad administratorius organizuoja patalpų savininkų susirinkimą arba balsavimą raštu dėl namo šildymo ir karšto vandens sistemos prižiūrėtojo (eksploatuotojo) pasirinkimo, jeigu nėra paskirtas šios sistemos prižiūrėtojas (eksploatuotojas), taip pat dėl kitų Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatyme nustatytų šilumos vartotojo daugiabučiame name teisių ir pareigų įgyvendinimo ir nėra sudarytų sutarčių dėl šios sistemos priežiūros (eksploatavimo). <...>.

Taigi atsižvelgus į pirmiau paminėtų teisės akto nuostatų turinį darytina išvada, administratorius vartotojų vardu negalėtų pasirašyti su šilumos tiekėju sudaromos šilumos pirkimo-pardavimo sutarties šilumos, skirtos karštam vandeniui ruošti bei cirkuliacijai pirkti, taip pat negalėtų pasirašyti su geriamojo vandens tiekėju geriamojo vandens pirkimo-pardavimo ir nuotekų šalinimo bei geriamojo vandens karštam vandeniui ruošti pirkimo sutarties. Administratorius negalėtų sudaryti su šilumos tiekėju sutarties dėl pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio, kai jis priklauso šilumos tiekėjui, įsigijimo nuosavybėn ar valdymo teisės. Administratorius negalėtų būti vartotojus teisėtai atstovaujančiu asmeniu, nes jis turi teisę sudaryti tik sutartis, susijusias su namo bendrojo naudojimo objektų administravimu.

Jeigu vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu laikytume daugiabučio namo butų ir kitų patalpų savininkų bendriją ar jungtinės veiklos sutartimi įgaliotą asmenį, tai jiems sudarius sutartis su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais ir įsigijus iš šilumos tiekėjo nuosavybėn ar pagal kitokią sutartį pradėjus valdyti pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį, pagal Taisyklių 5 punktą („Karšto vandens tiekimo veikla gali užsiimti asmenys, <...> nuosavybės teise arba kitais teisėtais pagrindais valdantys pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį. Pastato šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio įsigijimą ir (ar) valdymą iki įsigijimo reglamentuoja teisės aktai <...>. Iki kol bus įgyta nuosavybės teisė ar įgyvendintas kitoks teisėtai šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginio valdymo būdas, karšto vandens tiekimo veiklą vykdo tuo metu ja užsiimantis asmuo“) atsiranda teisė užsiimti karšto vandens tiekimo veikla, tačiau jiems tai daryti tiesiogiai neleista įstatymais (pvz., tai draudžia Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymas).

Vadinasi, vartotojams teisėtai atstovaujančiu asmeniu galėtų būti tik asmuo, [jei pritartume Energetikos ministerijos nuomonei, kad apsirūpinimas karštu vandeniu 2-uoju būdu negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“ (Energetikos ministerijos nuomone, tai patvirtina ir Taisyklių 164 punktas)], kuris pagal įstatymus galėtų užsiimti karšto vandens tiekimo veikla, tai yra būtų karšto vandens tiekėju (Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija nustatytų karšto vandens kainas), ir kuriam daugiabučio namo patalpų savininkai, t. y. kiekvienas atskirai, notarine tvarka patvirtintų įgaliojimą (Civilinio kodekso 2.138 straipsnio 1 dalies 2 p. – įgaliojimas fizinio asmens vardu atlikti veiksmus, susijusius su juridiniais asmenimis, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, kai leidžiama duoti kitokios formos įgaliojimą) sudaryti sutartis su tiekėjais, tarp jų ir įgaliojimą jų vardu įsigyti nuosavybėn ar kitaip pradėti teisėtai valdyti šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginį.

Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į tai, kas pirmiau išdėstyta, pažymi, kad Energetikos ministerija, nustatydamą Taisyklėse apribojimą vartotojams patiems su šilumos bei geriamojo vandens tiekėjais sudaryti pirkimo-pardavimo sutartis ir taip įvesdama asmenį, teisėtai atstovaujantį vartotojams, kuris iš tiesų yra karšto vandens tiekėjas (išanalizavus atitinkamus Taisyklių punktus bei pirmiau minėtus teisės aktus, taip pat žinant Energetikos ministerijos poziciją, kad apsirūpinimas karštu vandeniu 2-uoju būdu negali būti traktuojamas kaip apsirūpinimas karštu vandeniu būdas „be karšto vandens tiekėjo“), panaikino apsirūpinimo karštu vandeniu 2-ąjį būdą, tai yra patvirtinus Taisyklės apsirūpinimo karštu vandeniu 2-asis būdas sutapo su apsirūpinimo karštu vandeniu 1-uoju būdu.

Seimo kontrolierius taip pat pažymi, kad Ministerija (ministras A. Sekmokas), Seimo kontrolierius informuodamas, kad „Taisyklių 185–185.4 punktuose, vadovaujantis bendraisiais šilumos ūkio įstatyme nustatytais kriterijais, reglamentuojamos minėto įstatymo 15 straipsnyje numatytos vartotojo teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdą įgyvendinimo procedūrinės normos; ir nenustačius šių procedūrinių normų realiai būtų apsunkintas praktinis teisės pasirinkti apsirūpinimo karštu vandeniu būdo įgyvendinimas; Taisyklės nenumato, kad vartotojus atstovaujantis asmuo tiekų karštą vandenį vartotojams. Vartotojų įgaliojimo asmens teisinis statusas klaidingai prilyginamas karšto vandens tiekėjo statusui; Taisyklės nenumato, kad daugiabučio namo šilumos ir karšto vandens ruošimo įrenginys privalo būti karšto vandens tiekėjo nuosavybė ar kitais teisėtais pagrindais būti jo valdomas“, pateikė tikrovės neatitinkančią, klaidinančią informaciją.

Seimo kontrolieriaus nuomone, Ministerija (ministras A. Sekmokas) viršijo savo įgaliojimus, patvirtindamas Taisyklės, kurių 5 punkto bei 184–185.4 punktų nuostatos netiesiogiai panaikina šilumos ūkio įstatyme numatytą apsirūpinimo karštu vandeniu 2-ąjį būdą, taikomą daugelyje Lietuvos miestų, pakeičia šilumos ūkio įstatymu nustatytą imperatyvų reguliavimą, pažeidžia įstatymu garantuojamas vartotojų pasirinkimo teises ir laisves.

Seimo kontrolierius Taisyklių 233–235 punktų nuostatas taip pat vertina kritiškai. Energetikos ministerijai įstatymų leidėjai nėra suteikę teisės vartotojų sprendimus, kurie buvo priimti pagal galiojančius teisės aktus, pripažinti

netinkamais. Pažymėtina ir tai, kad klausimų, susijusių su geriamojo vandens pardavimu vartotojams bei atsiskaitymu už geriamąjį vandenį, reguliavimas nėra priskirti Energetikos ministerijos kompetencijai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1994-03-16 nutarime yra pasisakęs: „Įstatymo ar kito teisės akto galia nukreipiamą į ateitį. Negalima iš asmens reikalauti laikytis taisyklių, kurių jo veiklos metu nebuvo ir todėl jis negalėjo žinoti būsimų reikalavimų. Teisės subjektas turi būti tikras, kad jo veiksmai, padaryti vadovaujantis teisės aktais, galiojusiais jų padarymo metu, bus laikomi teisėtais. Priešingu atveju pats įstatymas netektų autoriteto, ir tai kliudytų nustatyti stabilią teisinę tvarką. Teisės teorija ir teisės tradicijos leidžia daryti išvadą, kad teisinio reguliavimo srityje galioja bendra taisyklė: įstatymas neturi grįžtamosios galios. Šios taisyklės esmė yra ta, kad įstatymai, išskyrus kai kurias išimtis, paprastai „negrįžta į praeitį“, t. y. jie netaikomi įvykusiems teisiniams faktams ir teisinėms pasekmėms, kurios atsirado iki naujai priimto norminio akto įsigaliojimo.“

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

Vadovaudamasis Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

Lietuvos Respublikos Seimo nario Vytenio Povilo Andriukaičio bei Kauno pilietinės bendruomenės centro „D“ ir Kauno miesto ... daugiabučio namo savininkų bendrijos skundus pripažinti pagrįstais.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 7, 8, 14, 17 punktais, Seimo kontrolierius

rekomenduoja Lietuvos Respublikos energetikos ministrui Arvydui Sekmokui spręsti klausimą dėl Energetikos ministro 2010-10-25 įsakymu Nr. 1-297 patvirtintų Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių, įsigaliojusių 2010-11-01, pakeitimo, siekiant, kad jų nuostatos neprieštarautų Šilumos ūkio įstatymo, Energetikos įstatymo, Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymo, Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-23 nutarimu Nr. 603 patvirtintų Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios nuosavybės administravimo pavyzdinių nuostatų normas, nepažeistų vartotojų teisių ir laisvių, tai yra neribotų vartotojams įstatymais garantuotų teisių ir laisvių priimti jų poreikius atitinkančius, jiems naudingiausius sprendimus.

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Seimo kontrolierių informuoti iki 2011-04-18.

Šią Seimo kontrolieriaus pažymą pateikti:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybei;
2. Lietuvos Respublikos Seimo Ekonomikos komitetui;
3. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui.

Seimo kontrolierius Romas Valentukevičius

Vilija Burzdikienė, 2665121

Juras Taminskas, 2665119

Nauja paieška

© Seimo kontrolierių įstaiga

Publikuojant svetainės medžiagą būtina nuoroda į šaltinį

Puslapis atnaujintas 2011-05-18 | 09:46:13